

УДК 378.147.88
МРНТИ 06.81.23, 14.07.07
DOI 10.56525/DHDF8065

«ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ» ПӘНІ БАҒЫТЫНДА ҚОҒАМҒА ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ҮШІН ТРЕНИНГ: БАҒЫТТАР, ТӘЖІРИБЕ ЖӘНЕ ДАМУ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

И.В. Бисингалиева

Есенов Университеті, Ақтау, Қазақстан
e-mail: Irina.bissingaliev@yu.edu.kz

Андатпа. Бұл мақаланың тақырыбы "Service Learning" инновациялық пәні болып табылады, оның негізінде "қоғамға қызмет ету" әдісі жатыр. Бұл әдісті білім беру процесіне енгізу теориялық оқытуды қазіргі уақытта қоғамда қажет практикалық дағдылар мен практикалық тәжірибеден ажырату мәселесін шешуге тырысу. Кәсіби білімі мен дағдыларын білетін және қоғамға пайда әкелуге, қоғамға қызмет етуге қабілетті жас мамандарды даярлау мәселесі – жоғары білім педагогикасының негізгі мәселелерінің бірі. "Service Learning" пәнін ұйымдастыру және өткізу бойынша жұмыс тәжірибесіне сүйене отырып, автор бұл тәсілді өте тиімді әдіс деп санайды.

Бұл мақаланың мақсаты-осы пәнді және әлеуметтік жобаларды ұйымдастыру бойынша автордың тәжірибесін қарастыру, осы пән аясында және әлеуметтік серіктестермен өзара әрекеттесу, сонымен қатар біз күтілетін нәтижелерді тексергіміз келеді. Біздің гипотезамыз-қазіргі оқушы жастардың әлеуметтік жобаларға қатысуы олардың әлеуметтік жетілуіне және маңызды адамгершілік құндылықтардың қалыптасуына ықпал етеді.

Осы бағыт бойынша зерттеулер жүргізудің қажеттілігі мен маңыздылығы қазіргі қоғамның барлық салаларында кәсібилік деңгейін арттыруды талап ететін жастар арасындағы қазіргі әлеуметтік жағдаймен байланысты.

Түйін сөздер: Қоғамға қызмет, әлеуметтік мәселелер, әлеуметтік жобалар, адамгершілік құндылықтар, қайырымдылық, серіктестер, «Service Learning».

Кіріспе

Мақалада "Service Learning" инновациялық пәнін табысты енгізу үшін психологиялық-педагогикалық жағдайларды анықтауға мүмкіндік беретін бір ЖОО студенттерінің жобалық қызметін 6 жыл бойы ұйымдастыру тәжірибесі сипатталған. Жүргізілген жұмыстың зерттеу аппараты қызықты және негізделген қорытындылар жасауға, сондай-ақ көрнекі нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік берді.

Эмпирикалық әдістердің ішінде алты жыл ішінде деректерді жинау және жинақтау маңызды рөл атқарды. Қолданылатын әдістер, олардың ішінде: бақылаулар, әңгімелер, жұмыс тәжірибесін талдау барлық мамандықтағы студенттер арасында осы пәнді өткізудің тиімділігін көрсетті. Берілген міндеттерді шешу және бастапқы болжамдарды тексеру үшін келесі әдістердің жиынтығы қолданылды: "Service Learning" пәнінің тарихы туралы кейбір педагогикалық дереккөздерді теориялық талдау, барлық мамандықтардың 1 курс студенттік топтарында автор жасаған әдістемелік жүйені тәжірибелік тексеру, студенттерге сауалнама жүргізу.

Зерттеу материалдары мен әдістері. Бүгінгі таңда университет мектебінің оқытушысына дамудың әрбір жаңа кезеңінің импульсі болып жатқан сыртқы оқиғаларда емес, білім алушылардың санасын жаңарту процесінде жасырылғаны анық. Қазіргі әлемде болып жатқан оқиғалар, тез, кейде алаңдатарлық, әлеуметтік құрылымды және студенттерді тәрбиелеу әдістерін түбегейлі өзгертеді. Бүгінгі таңда университет жүйесінің әр оқытушысы мен мектеп мұғалімі үшін ескі жүйенің өзгеру процесін жеделдету қажеттілігі, мұғалімнің жабық авторитаризм стилі және оның дәрменсіздігі, бағалау диктаты мен тест ұпайы жаңа,

сындарлы әдістер мен формалармен, озық идеялармен және өз пәніне қызмет етудің риясыздығымен айқын көрінеді [4, 114].

Осындай пәндердің бірі - "Service Learning" оқу курсы (ағылшын тілінен аударғанда. қоғамға қызмет ету), оның тәжірибесі, әрине, бұл білім беру саласында серпіліс тудыруы мүмкін жаңа формация технологияларының бірі екенін растайды.

Бұл пәннің мақсаты-студенттердің әлеуметтік белсенділігін, азаматтық жетілуін, маңызды адамгершілік қасиеттерін, бүгінгі таңда жобалық іс-әрекеттің өзекті дағдыларын қалыптастыру, олардың әлеуетін, кәсіби құндылықтарын және қоғамға альтруистік қызмет ету тәжірибесін түсіну.

Ш. Есенов атындағы Каспий технология және инжиниринг университетінде "Service Learning" инновациялық пәні 2018 жылдың қыркүйегінде барлық мамандықтардың 1 курс студенттері үшін міндетті пән ретінде әзірленіп, оқу процесіне енгізілді. Пәннің негізгі мазмұны студенттердің Маңғыстау өңірінің нақты әлеуметтік мәселелерімен байланысты жобаларды мұқият дайындауы, әзірлеуі және іске асыруы болып табылады. Әлеуметтік мәселелер арқылы студенттер қоғамның нақты мәселелерін шешуге қатысады, адамдардың әлеуметтік осал санаттарына көмек көрсетеді және бұл қатысу олардың бейбітшілікке қызмет ету тәжірибесін, мейірімділіктің, мейірімділіктің және өзара көмектің адамгершілік құндылықтарын дамытады.

Инновациямен енгізілген жобалық пәннің идеясы мен мәні жаңа емес, ол жарты ғасырдан астам уақыт бұрын әлемдік білім беру тәжірибесінде пайда болды. Іс жүзінде бүкіл әлемде танылған Service Learning бағдарламасының тарихы АҚШ-тан бастау алады және қазірдің өзінде әлемнің көптеген елдерінде таралды. Американың жоғары оқу орны студенттерінің өтеусіз көмегі бойынша стихиялық жағдайдан кездейсоқ пайда болған ол қала жұртшылығында да, осы университеттің студенттері арасында да үлкен резонанс тудырды. Көрсетілген өтеусіз көмектің нәтижесінде акцияға қатысушылардың оқу процесіне деген көзқарасы өзгерді, өйткені олардың альтруистік қызметі олардың білімді игеру процесіне саналы көзқарасын, болашақ кәсіби міндеттерді сәтті шешу үшін дағдыларды игеруге ішкі көзқарасын қалыптастырды. Осылайша, олардың нақты қиындықтардағы альтруистік іс-әрекетінің тәжірибесі күтпеген жерден болашақ мамандықты игеруге күшті мотивацияның тиімді факторына айналды.

Бұл пәннің әлемнің көптеген елдерінде, ал қазір Ресей мен Қазақстанның кейбір жоғары оқу орындарында танымалдығы мен танылуын қамтамасыз еткен "қоғамға қызмет етудің" дәл осы факторы оны Ш.Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университетінің бағдарламасына енгізу үшін шешуші болды.

Пәнді әзірлеу және одан әрі дамыту үшін объективті алғышарттар мен жағдайлар жасауды қамтамасыз еткен бастапқы нүкте ЖОО басшылығының осы пәнді ЖОО-ның оқу жоспарына енгізу және оған 1 курстың барлық студенттері үшін міндетті пән мәртебесін беру жөніндегі бастамасы болды. Алайда, бұл пәнді енгізу кезеңі өте күрделі қиындықтармен байланысты болды, мысалы, кешегі мектеп оқушыларының ғана емес, оқытушылардың да тәжірибесінде ұқсас іс-әрекеттің болмауы, қаланың көптеген әлеуметтік мемлекеттік ұйымдарында барабар түсініктің болмауы, тіпті студенттердің жобаларына бағытталған адамдардың күтпеген реакциясы. Көптеген жалғызбасты мүгедектер мен көмекке мұқтаж, ескі пәтерлерде тұратын, кейде жалғыздықтан және сыртқы әлемнен бас тарту сезімінен сынған жалғызбасты қарттар студенттерді кіргізуден бас тартты, өйткені олар студенттердің нақты көмек көрсететініне сенбеді. Алғашқы жылдардағы "Service Learning" пәнінің ең мұқият пысықталған 100% жобаларының тек 85% - ы ғана жүзеге асырылды, бұл ұйым басшыларының жобалық топтарды қабылдаудан күтпеген бас тарту фактілерімен және жалғызбасты қарттардың студенттерді қабылдаудан бас тартуымен байланысты болды. Жобалық жұмыстың табанды жалғасы ғана Ақтау қаласының тұрғындары мен әлеуметтік ұйымдардың басшылары арасында біртіндеп сенімге ие болуға және тәртіпті тануға қол жеткізуге мүмкіндік берді.

"Service Learning" пәнінің алты жылдағы нәтижелері студенттердің өздері қоршаған әлемге көмек көрсетуде тиімді болуға мүмкіндік беретін жаңа ресурстарды ашатынын көрсетеді. 1 курс студенті, 2-топтағы мүгедек М. өзінің эссесінде: "мен бала кезімнен мемлекеттен көмек күтіп өмір сүрдім және өзім біреуге көмек көрсете алатынымды білмедім. Жобалық жұмыстан кейін менің өзімді қабылдауым, болашақ өмірімнің маман ретіндегі жоспарларым толығымен өзгерді, менде мүлдем басқа, өршіл мақсаттар мен армандар болды".

ҚР барлық ЖОО-лары сияқты бұл пәнді Ш.Есенов атындағы КМТИУ-ға енгізу. инновациялық қадам болып табылады, пәнді оқу процесіне енгізудің басынан бастап жобалық қызмет арқылы 6 мыңнан астам бірінші курс студенттері өтті. Оның міндеттерін іске асыру аясында мыңнан астам жоба жүзеге асырылды.

Осы жылдар ішінде қалыптасқан әлеуметтік жобалардың негізгі бағыттарының ішінде Маңғыстаудың киелі орындарын жинау бойынша экологиялық десанттар, мүгедек балаларға, қарттарға, жетімдерге, мүмкіндігі шектеулі адамдарға (мүгедектерге) көмек көрсету, қаланың 30 шағын ауданының көшелерінде және теңіз жағалауында жыл сайын қоқыс жинау, Маңғыстаудағы мүгедектер спорт қоғамына көмек көрсету сияқты жобаларды атап өткен жөн. Олар спорттық іс-шараларды дайындау және ұйымдастыру.

Осы пән шеңберінде жобалық жұмыстар кезеңінде орындалған жұмыстардың көлемі он мыңнан астам жалғызбасты қарттар мен мүгедектердің пәтерлерін жалпы жинауды, 300-ден астам ағаш отырғызуды, мүгедек балалармен және жетім балалармен жұмыс істеуді, Маңғыстаудың киелі жерлерін, қаланың ластанған аумақтарын, жағалауды және т. б. қоқыстардан тазартуды қамтиды..

Мен атқарған жобаларын басқарудың алты жылында жүзеге асырған студенттермен кері байланысы бойынша студенттердің әлеуметтік желілерде жариялаған және ауызша әңгімеде айтқан жауаптары жобалық іс-шаралар олардың дүниетанымын қайта қарауға, өз әлеуетін, өмірлік құндылықтарын білуге мәжбүр ететінін және бұл әлеуметтік жауапкершілігінің қалыптасуына үлкен әсер ететіндігін көрсетеді.

Іс-әрекетті оқыту әдісінің дәстүрлі еместігіне, студенттердің альтруистік акцияларды жүзеге асыруға әлеуметтік дайындығы мен жетілуінің айырмашылығына қарамастан, біздің ЖОО-да осы пәнді енгізу пәнді оқыған студенттер тарапынан мойындалды және табанды ұстанушыларға ие болды. Студенттердің өздеріне танымал болуының сенімді фактісі-жоғары курс студенттері оны аяқтағаннан кейін сабаққа келіп, жобаларға қайта қатысады. Олар бірінші курс жобаларына қатысуды жалғастыруда, олардың жобаларын қорғауға қатысады және жоғары курстарда тәртіп қайталанбағанына өкінеді.

Қала жұртшылығы арасында тәртіптің танылуы мен танымалдылығын алудың дәлелді фактілері барлық студенттік жобалардың жүзеге асырылуы болып табылады, ең бастысы-жалғызбасты қарттар мен мүгедектер біздің студенттерді күтеді, оларға пәтерлерін тазалауға сенеді, өздерінің ішкі ойларына сенеді, оларды жеке мерекелеріне шақырады, қоштасқанда жылайды және студенттерді күтіп өмір сүреді.

Тәртіпті табысты дамыту үшін қажетті маңызды шарттардың бірі - "Service Learning" жобасының үкіметтік емес және мемлекеттік ұйымдармен әріптестігі. Мәселен, осы жылдар ішінде біздің ЖОО-да "Эко Маңғыстау" ҮЕҰ, "Семей үлгісіндегі облыстық балалар ауылы" ММ(балалар ауылы), "Қазақстан Республикасының Қызыл Жарты Ай қоғамы" ҚБ, "№ 3 Арнаулы әлеуметтік қызметтер көрсету орталығы " КММ (Қарттар үйі), "№2 арнаулы әлеуметтік қызметтер көрсету орталығы "(Горсобес), "Маңғыстау облыстық мүгедектер спорты клубы" КММ, аутизмі бар балалардың ата-аналарының қоғамдық бірлестігі ("АРДА"), "Маңғыстау облыстық мүгедектер спорты клубы" КММ, Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған Ақтау психологиялық-педагогикалық түзету кабинеті, "Аналар үйі" қоры, №2 мамандандырылған мектеп, "Біз біргеміз-біз адамдармыз" ҚБ және т. б.

Осы ұйымдармен ұзақ мерзімді өзара іс-қимыл процесінде "Service learning" пәнін ұйымдастыру бойынша өзара тиімді шарттар мен әріптестік қағидаттарын орындауға негізделген тығыз ынтымақтастық орнады. Осындай нақты жолға қойылған өзара іс-

қимылдың арқасында біздің ЖОО студенттерінің Маңғыстау халқының әлеуметтік қорғалмаған топтарына (жалғызбасты қарттар мен жалғызбасты мүгедектерге), психикалық және зияткерлік ауытқулары бар балаларға көмек көрсету, сондай-ақ табиғат пен қоршаған ортаны қорғау жөніндегі қоғамдық-пайдалы қызметі ұзақ уақыт бойы табысты жүзеге асырылуда.

Зерттеу нәтижелері. Алынған нәтижелерді талдай отырып, бүгінде белгілі бір тұжырымдар жасауға болады. Зерттеу деректерді жинау және талдау үшін әртүрлі әдістерді қолданды. Зерттеудің негізгі аппараты бақылау, әңгімелер, сондай-ақ жұмыс тәжірибесін талдау сияқты эмпирикалық әдістерді қамтыды. Негізгі әдістердің бірі жобалық қызметке қатысқан 86 студенттің сауалнамасы болды, бұл статистикалық маңызды нәтижелерге қол жеткізуге және "Service Learning" пәнінің студенттерге әсерін егжей-тегжейлі зерттеуге мүмкіндік берді.

Сауалнама нәтижелері сауалнамаға қатысқан студенттердің 92% - ы олардың әлеуметтік белсенділігі мен қоғамдық жобаларға қатысуының жақсарғанын көрсетті. Студенттердің 85% - ы жобалық қызметке қатысу олардың азаматтық жетілуі мен моральдық құндылықтарының дамуына ықпал етеді деген пікір білдірді. Респонденттердің 78% - ы тәртіп олардың кәсіби әлеуетін жақсы түсінуге және табысты кәсіби қызмет үшін қажетті дағдыларды дамытуға көмектескенін айтты. Студенттердің 65% - дан астамы курс шеңберіндегі Жобалық жұмыс оларға ерікті әлеуметтік қызметке ұзақ мерзімді мотивация қалыптастыруға көмектескенін атап өтті.

Сонымен қатар, студенттердің 40% - ы курсты аяқтағаннан кейін әлеуметтік жобаларға еріктілер ретінде қатысуды жалғастырды, бұл альтруистік қызметті жалғастыруға қызығушылықтың жоғары деңгейін көрсетеді. Бұл нәтижелер пәнді енгізудің сәттілігін және оның студенттерге кәсіби дағдыларды дамыту тұрғысынан да, әлеуметтік жетілу тұрғысынан да айтарлықтай әсерін көрсетеді. Іс-қимылмен оқыту әдісінің дәстүрлі несмострястігіне, студенттердің әр түрлі санаттарының әлеуметтік дайындығы мен жетілуіндегі айырмашылыққа қарамастан, Каспий технология және инжиниринг университетінде "қоғамға қызмет ету" пәнін енгізу студенттердің өздері тарапынан танылып, табанды ұстанушыларға ие болды. Студенттердің өздеріне танымал болуының сенімді фактісі-бұл пәнді аяқтаған жоғары курс студенттері сабаққа қайта келіп, жобалық жұмысқа қайта қатысады. Олар бірінші курс студенттерінің жобаларына қатысуды жалғастырады, олардың жобаларын қорғауға қатысады, бірінші курс студенттеріне өз ұсыныстарын береді, кейде бұл процесті өздері бақылайды.

Қала жұртшылығы арасында пәннің танылуы мен танымалдылығын алудың дәлелді фактілері біздің жобаларымыздың барлық қамқорлығындағы адамдар: жалғызбасты қарттар мен мүгедектер, арнайы мектептің балалары, балалар психоневрологиясы және т. б. - студенттерді күтеді, оларға сеніп қана қоймайды және олардың қызметінің пайдалылығын мойындайды, олар оларды асыға күтеді, қоңырау шалып, студенттердің тағы да қашан келетінін сұрайды.

Қорытынды. Нәтижелер студенттер үшін "Service Learning" пәнін өткізудің тиімділігін көрсетеді және бірнеше маңызды қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

"Қоғамға қызмет ету" әдісі студенттерді нақты әлеуметтендірудің және олардың азаматтық ұстанымын қалыптастырудың ең тиімді әдістерінің бірі болып табылады. Әлеуметтік жобаларға қатысу барысында студенттер өздерінің құндылық бағдарларында айтарлықтай оң өзгерістерге ұшырайды.

Ауызша әңгімелерде Студенттер әлеуметтік осал санаттарға жататын адамдарға деген жанашырлықтары туралы айтады.

"Service Learning" пәнінен өткеннен кейін 40-50% еріктілер болатыны "қоғамға қызмет ету" пәнінің оң нәтижесінің сенімді дәлелі болып табылады.

Осылайша, алынған нәтижелер осы пәннен өткен студенттердің әлеуметтік жетілуін, олардың жас мамандар ретіндегі болашақ кәсіби қызметінің тиімділігі тікелей байланысты болатын кәсіби дайындыққа деген ынтасын көрсетеді

ӘДЕБИЕТТЕР

1. "Волонтерлік қызмет туралы" Қазақстан Республикасының 30.12.2016 №42-VI Зрк Заңы.
2. "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне волонтерлік қызмет, қайырымдылық, Мемлекеттік әлеуметтік тапсырыс, стратегиялық әріптестікті іске асыруға мемлекеттік тапсырыс, үкіметтік емес ұйымдар үшін гранттар мен сыйлықақылар, дәрілік және әлеуметтік қамсыздандыру мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" Қазақстан Республикасының Заңы. 2022 жылғы 4 шілде
3. "Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мүгедек адамдардың өмір сүру сапасын жақсарту мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы" ҚР Заңы. 27 маусым 2022
4. Бисингалиева И.В. "Service Learning" пәні курсына қоғамға қызмет етуді оқыту: бағыттар, тәжірибе және даму тенденциялары // 1 Сб. ғылым қызметкерлері күніне арналған ғылыми-практикалық онлайн-конференция материалдары. Т. I. 17-29. 05 2020. – С. 114-118
5. Бисингалиева И.В. пән әлеуметтік-коммуникативтік дағдылар мен сезімге қызмет ету тәжірибесін дамыту нысаны ретінде // 1 Сб. ғылым қызметкерлері күніне арналған ғылыми-практикалық онлайн-конференция материалдары. Т. I. 17-29. 05. – С. 119-122
6. Бисингалиева И.В. Каспий университетінде "Service Learning" жаңа жобалық пәнінің қалыптасуы. Есенова
7. Омарова А. М. "SERVICE LEARNING" технологиясы: студент жастардың білім беру үдерісіндегі әлеуметтік практика жүйесі // Сб. ғылыми еңбектер "Ғылым технологиясы инновация" Новосибирск. 2016 [9]. 134-136 ББ
7. Купцова В. В. Сервистік оқыту (service-learning) әлеуметтік-белсенді өзара іс-қимыл арқылы оқытудың білім беру форматы ретінде // Гуманитарлық ғылыми хабаршы. 2020. №8. С. 29-33.

TEACHING SERVICE TO SOCIETY IN THE COURSE OF THE DISCIPLINE "SERVICE LEARNING": DIRECTIONS, EXPERIENCE AND DEVELOPMENT TRENDS

Bissingalievа I.

Yessenov University, Aktau, Kazakhstan
e-mail: Irina.bissingalievа@yu.edu.kz

Abstract. The article reveals the content of the work on the discipline "Service learning. The author examines the experience of organizing and establishing a new project discipline at the Caspian State University of Technology and Engineering named after Sh. Yesenov, the difficulties of solving situations of real moments of students' project activities in Aktau during the organizational period, many of which are educational cases for the preparation of subsequent students. The discipline "Service learning" was introduced into the curriculum of KSUTI. Yesenova as a compulsory subject in September 2018 for first-year students of all specialties. Its essence is the development and implementation by students of projects related to the real social problems of the Mangystau region. It also describes more than half a century of history of the Service-learning program around the world, developed in the USA and distributed in many countries of the world. Having appeared, seemingly by chance, from a spontaneous situation of gratuitous assistance from students of one of the universities of America, she unexpectedly received a tremendous resonance both in the public and among the students of this university.

Key words: Service to society, social problems, social projects, moral values, charity, partners, "Service learning".

ОБУЧЕНИЕ СЛУЖЕНИЮ ОБЩЕСТВУ В КУРСЕ ДИСЦИПЛИНЫ «SERVICE LEARNING»: НАПРАВЛЕНИЯ, ОПЫТ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

Бисингалиева И.В.

Университет Есенова, г. Актау, Казахстан

e-mail: Irina.bissingaliev@yu.edu.kz

Аннотация. В статье раскрывается содержание работы по дисциплине «Service Learning». Автор рассматривает опыт организации и становления новой проектной дисциплины в Каспийском государственном университете технологий и инжиниринга им. Ш. Есенова, трудности решения ситуаций реальных моментов проектной деятельности студентов в г. Актау в организационный период, многие из которых являются учебными кейсами для подготовки последующих студентов. Дисциплина «Service Learning» была введена в учебный план КГУТИ им. Есенова в качестве обязательного предмета в сентябре 2018 года для первокурсников всех специальностей. Суть ее составляет разработка и реализация студентами проектов, связанных с реальными социальными проблемами Мангистауского региона. Также описана более, чем полувековая история программы Service Learning всего мира, разработанная в США и получившая распространение во многих странах мира. Появившаяся, казалось бы, случайно из спонтанной ситуации безвозмездной помощи студентов одного из вузов Америки, она неожиданно получила колоссальный резонанс как в общественности, так и среди студенчества этого вуза.

Ключевые слова: Служение обществу, социальные проблемы, социальные проекты, нравственные ценности, милосердие, партнеры, «Service Learning».